

Tisztelt NFFT!

Alkalmam volt részt venni a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia társadalmi vitáján, 2011.11.15-én, Veszprémben. Az igen felkészült előadó színvonalas ismertetést tartott, utána pedig érdemi párbeszéd zajlott. Ezt megelőzően ugyan csupán átfutottam a stratégia szövegét, de az olvasottak és a hallottak egybevágónak tündek a számomra, mely alapján az alábbi következtetést vontam le:

Az NFFT Keretstratégiája színvonalas, alapos munka, komoly megállapításokat tesz, hozzáállásában pedig igyekszik alkalmazkodni a jelen helyzethez és a korábbi tapasztalatokhoz. Mindezek dacára teljesen értelmetlen.

Megállapításomat a következő szempontok végiggondolásával szeretném alátámasztani, ezeket főként az ismertető utáni beszélgetésben elhangzottakra alapozom.

Kritikai szempontok

A keretstratégia pozicionálása

Jelen stratégia feldolgozta a 2007-es, hasonló célokkal, bár sokkal kisebb társadalmi párbeszéd és támogatottság mellett készült terv tapasztalatait. Ez ugyanis inkább belülről próbált hatni, és irányelveket fogalmazott meg az ágazatok számára, amelyek azonban „nem gyakoroltak megtermékenyítő hatást” a későbbi döntéshozatalra. A Klímatörvény terveiben alapvetően hálózatos, az egyes tényezők kölcsönös egymásra hatására épülő megfogalmazások szerepeltek, ami feltehetően túl komplex egyes konkrét esetek vizsgálatára, így nem elég hatékony.

Következésképpen a jelen stratégia „kihelyezi magát” az irányító rendszerből, és egy hivatali ellenőrző rendszer formájában kíván korlátként hatni a nem fenntartható irányú folyamatokra.

Ez a megközelítés teljes mértékben figyelmen kívül hagyja a jelen tapasztalatait, amelyek a hivatali ellenőrző rendszer totális impotenciájáról tesznek tanúbizonyságot. Nem hiszem, hogy ebben a körben ez az állítás különösebb bizonyítást igényelne, elég csak a közelmúltban komoly port felkavart esetekre (Magyar Dakar, Audi gyártelep, Kolontár, ...) gondolni. Lehet ugyan nagyítóval „jó példát” is találni, ahol bíróságon sikerül megállítani egy-egy beruházást, de valójában ezek is rossz példák, ugyanis *nevében legalábbis ma is létezik olyan intézményrendszer, ami ezeket az ötleteket felmerülésük pillanatában meg kellene akadályozza!*

Következtetés: **a Keretstratégia által javasolt eszközrendszer bizonyítottan alkalmatlan a feladata ellátására.**

Motivációk

Jelen intézményrendszerünk döntéshozó szervei egyértelműen gazdasági és politikai értékmérők alapján működnek, a politikus célja az újraválasztás (ha egyénileg talán nem is, párt szinten, amely a frakciófegyelem révén mindig felülírja az előbbit, mindenképpen), a gazdasági szereplő célja pedig a pénzügyi nyereség – aki veszít, kiesik a játékból.

Ebben a motivációs rendszerben természetes módon semmiképpen nem jelenik meg a fenntarthatóság, azt mindenképpen valamilyen, a fenti motivációkkal ellentétes, azoknak ellenállni hivatott elvek, szabályok és szankciók képviselnék. Ez a felállás egyértelműen és kikerülhetetlenül vezet a korrupcióhoz, mert az elvekkel, és az azokat bármilyen kitartóan is képviselő néhány emberrel szemben áll „minden más”: gazdasági hatalom, média, jogi eszközök. Ebben a szituációban a hivatalnoknak valódi függetlensége, ereje nincs, csak egy virtuális mozgástere, ahol (a komoly érdekköröket mozgató ügyek túlnyomó többségében) az állása és a megfizetett bűnbak szerepe között választhat.

Következtetés: **a Keretstratégia elveit a jelen rendszerbe csak a szereplők törvényszerű motivációival ellentétben lehet beleerőltetni, aminek egyetlen biztosra vehető eredménye a növekvő korrupció.**

Erőforrások

Szóba került, hogy érdemi változás eléréséhez „kritikus tömegre” lenne szükség, ugyanakkor „nem várható el az egyszerű emberek tömegétől”, hogy a Kossuth téren a fenntarthatóság elvei mellett demonstráljon. A megállapítás ebben a formában igaz. Az „emberek” nem tudnak egy, a folyamatosan ömlő információtömegben elvesző, a hétköznapioktól természeténél fogva idegen „országos stratégiát” támogatni.

A fenntarthatóság globális, országos fogalmai, ilyen rendszerek kidolgozása és irányítása tudományos felkészültséget és elemzést igényel, aminek megértése és támogatása nem az ezek szerint cselekvő emberek feladata. Ugyanakkor a megfelelően informált, felelősségtudattal igenis rendelkező „egyszerű emberek” számtalan tapasztalat szerint képesek felismerni a fenntarthatóság elveivel ellentétes helyi lépéseket, és határozottan kiállni, akár áldozatokat is vállalni ellenük. Erre a „rendszer” jelenlegi válasza az „oszd meg és uralkodj” elven alapul: mindig képes „nagyobb környezetet” megmozdítani, ahol már a felelősségtudat a „ne az én udvaromban” szemléletként működik. A dokumentum ugyanerről az oldalról közelít a társadalom felé, és bizalmat vár el azoktól, akiket ugyanilyen eszközökkel már számtalanszor félrevezettek.

Következtetés: **a Keretstratégia nem fogja megkapni azt a tömegbázist, amely legalább ahhoz kellene, hogy politikai motivációként megjelenjen.**

Politikai folyamatok

A híreket olvasó, nem csak egy forrásból tájékozódó emberek számára valószínűleg nem jelent újdonságot, hogy azok a (ma már alig) hangoztatott elvek, mint „helyi döntéshozatal”, szubszidiaritás, hatástanulmányok, megalapozott döntések, ... a mai politikai gyakorlatban folyamatosan erodálódnak. Ugyanez igaz a felelősségteljes, minden oldalt és nézőpontot mélységében feldolgozó kommunikációra, annak mind eszközeire (média), mind pedig a véleményformáló elit megnyilatkozásaira (sekélyesség, hirtelenség, értetlenség, „feledékenység”). A fenntarthatóság viszont lehetetlen ezek nélkül, mert a társadalom motivációit a helyben hozott felelősségteljes döntések, és az azonnali, helyben jelentkező visszahatások alakítják, illetve a megfelelő információon alapuló empátia, közösségvállalás és áldozatkészség.

Következtetés: **a Keretstratégia figyelmen kívül hagyja, hogy mind a jelen, mind pedig a jó eséllyel előre látható jövőbeli politikai környezetben működésképtelen.**

Gazdasági folyamatok

A stratégia háttérét egy stabil intézményi, államirányítási rendszer alkotja. Ennek megléte a jelenben is megkérdőjelezhető: gyakran hirtelen jött politikai és gazdasági motivációk élveznek elsőbbséget szakmai tudással és tapasztalattal szemben a legmagasabb szintű irányítók cserélgetése, irányító szervek átrendezése során, különösen azokon a területeken, amelyek a fenntarthatóság szempontjából kritikus, stratégiai jelentőséggel bírnak.

Mindez semmiség ahhoz képest, ahogy a jelen gazdasági folyamatai zajlanak, és hazánk „fürgő gyorsnaszádként” előzi meg az Unió lomhább államait, teljes gőzzel az államcsőd felé rohanva. Még kérdés, hogy Olaszország, Belgium, vagy Magyarország a következő (vagy esetleg olyan állam, amelyre ma senki nem számít), kérdés, hogy a mi összeomlásunk a monetáris unióé előtt vagy után következik be. Tény viszont, hogy ezen események súlyosan veszélyeztetnék a magyar társadalom már jelenleg is kérdéses stabilitását, intézményi ellenálló képességét egy „nyereséges nagyberuházással”, vagy azzal szemben, hogy Argentínához hasonlóan géntechnológiai kísérleti teleppé alakítsanak minket.

Igaz, ezt az Alaptörvény szövege jelenleg kizárja – viszont éppen az Alaptörvény megalkotása ad példát arra, hogy milyen mértékben ingatag és ötletszerű minden, ami benne van, milyen sebességgel lehet bármit betenni vagy kivenni belőle, ahogy számos példa bizonyítja az irányítók által tegnap még hangoztatott elvek puhíthatóságát, elfeledhetőségét a mai erőviszonyok alapján.

Következtetés: **a Keretstratégia igen nagy valószínűséggel olyan, a jelenleginél is nagyságrendekkel rosszabb környezetben lesz kénytelen működni, amelyre semmilyen mértékben nincs felkészülve.**

Javaslat

Véleményem szerint a Keretstratégia „elég jó”. A megalkotás környezetéhez képest alaposan feltárja a jelen helyzet visszasságait, bemutatja a veszélyeket, ad egy utat, és eszközkészletet a követésére. Tartalmilag tehát, a kontextus figyelembevételével érdemben nem támadható, jó munka.

Ami számomra hiányzik belőle, az a józan, tudásának felhasználásáért is felelősséget érző gondolkodó ember hozzáállása, ami a fentiek végiggondolása után nyilvánvalóvá teszi: tudatában van annak, hogy megvalósíthatatlan elméletet alkotott.

Az NFFT előtt egy különleges jelentőségű döntés lehetősége áll. A Keretstratégia jelen tartalmának helybenhagyása mellett kiegészíthetné azt a fentiekkel, és választhatna egy ma oly divatos „unortodox”, „sajátos, mondhatni sajátságos” megoldást: közölhetné, hogy **a terv feltételes módú, a motivációk és tapasztalatok alapján megvalósíthatatlan, ezért lezárás után közzé teszi, de hivatalosan nem nyújtja be azt az Országgyűlésnek – bár az természetesen (tulajdonosként) felhasználhatja az eredményeit, ha az Unió kérésének eleget kíván tenni.**

Elvégre egy tudományos kutatás eredménye lehet az is, hogy a kutatás célja az adott körülmények között nem megvalósítható. Jelen esetben előre látható, hogy a Keretstratégia kizárólag hivatkozási alapként, ürügyként jelenik majd meg, érdemi előrelépés nem várható tőle, a megalkotók hitelességét, társadalmi elfogadottságát viszont (amire rövidesen égető szükség lesz) súlyosan rontani fogja. Ez a kutatás értékétől független információ, az alkotókat támadni csak a tartalom alapján, az ott megjelentek érdemi cáfolatával lehet ugyan, de ehhez az anyag túlságosan erős, és túl „forró” a politikai-gazdasági elitnek.

Innentől kezdve a tanács minden energiáját olyan tervek és eszközkészletek kialakítására fordíthatja, amelyek figyelembe veszik a politikai-gazdasági rendszer törvényeinek és a fenntarthatóság elveinek alapvető, feloldhatatlan ellentétét, és lehetőséget adnak a sokkal nagyobb jelentőségű utóbbi szempontot figyelembe vevő új társadalmi berendezkedés kialakítására.

Minderre a jelen folyamatok és állapotok ismeretében tragikusan kevés idő maradt, ha van még egyáltalán, de a problémát látó, a feladat felelősségét felvállaló, és megfelelő felkészültségű szakértők tanácsa véleményem szerint nem tehet mást.

Zárszó

Tisztában vagyok azzal, hogy felvetésem elfogadására minimális az esély, de talán eléggé felbosszantottam vele egyes tagokat, hogy érdemi vitába szálljanak velem a fenti felvetésekkel kapcsolatban (boldog lennék, ha meg tudnának győzni tévedésemről), vagy átgondolják az általam reális alternatívának tartott elemzés és terv részleteit. Utóbbi a http://hajnalvilag.hu/books/MondoAurora_eo_hu.pdf címen érhető el.

Üdvözzel

Kedves Loránd